

A MAGYAR TANÁCSKÖZTÁRSASÁG KATONAI STRATÉGIÁJÁNAK NÉHÁNY KÉRDÉSE

Liptai Ervin alezredes

A proletárdiktatúra győzelme, a szocialista világforradalom magyarországi bázisának létrejötte azt a felelősségteljes feladatot állította a Magyar Tanácsköztársaság vezetői elé, hogy megteremtsék azt a fegyveres erőt, amely képes megvédeni a munkásosztály hatalmát a külső és belső ellenforradalmi támadásokkal szemben és alkalmas arra, hogy szükség esetén segítséget nyújtson más országok szabadságáért küzdő proletariátusának is.

A magyar kommunisták kezdettől fogva arra törekedtek, hogy Magyarországon is létrehozzák azt a hadsereget, amely az oroszországi Vörös Hadsereghez hasonlóan helyt tud állani mind a belső ellenforradalommal, mind pedig a nemzetközi imperializmus fegyvereivel szemben. Már a két munkáspárt egyesülését kimondó, március 21-i határozat is leszögezte, hogy „Haladéktalanul megteremtendő a proletárság osztályhadserege, amely a fegyvert teljesen kiveszi a burzsoázia kezéből.”¹

A magyar Vörös Hadsereg építésének ütemét, szervezésének elveit és felhasználásának módját a nemzetközi viszonyok alakulása, a proletárállam politikája és a Tanácsköztársaság stratégiai helyzete határozta meg. Csupán e tényezők kölcsönhatásának figyelembevételével közeledhetünk a Vörös Hadsereg stratégiájának megértéséhez.

A Magyar Tanácsköztársaság létrejöttének időszakában az oroszországi proletariátus a kommunista párt vezetésével hallatlanul nehéz és véres harcokban sikeresen verte vissza az orosz ellenforradalmárokat és az imperialista hatalmak intervencióis hadseregeinek támadásait. A magyar nép számára különös fontossággal bírtak azok a hírek, amelyek az ukrán Vörös Hadsereg Kelet-Galíciában történő előnyomulásáról számoltak be. Ezekből a hírekből a proletárdiktatúra hívei és ellenségei egyaránt azt a következtetést vonták le, hogy az oroszországi Vörös Hadseregnek és a magyar proletárdiktatúra fegyveres erejének a Kárpátokon át való egyesülése belátható időn belül valósággá válhat. A fiatal szovjetállam győzelmei mellett Közép- és Nyugat-Európában a munkásmozgalom forradalmi bal-

¹ A Magyar Munkásmozgalom Történetének Válogatott Dokumentumai V. kötet 689. old.

szárnyának megerősödése, az osztályharc éleződése, a proletárdiktatúra megteremtésére irányuló mozgalmak kiszélesedése jelezte a szocialista világforradalom előretörését. Európában objektív forradalmi helyzet alakult ki. Különösen széles volt a proletárdiktatúra megteremtésére irányuló törekvések forradalmi tömegbázisa Németországban és Ausztriában. Köztudomású, hogy a magyar tanácskormány a proletárdiktatúra fennállásának első időszakában úgy számolt a szocialista forradalom ausztriai győzelmével, mint egy hamarosan bekövetkező eseménnyel.

A nemzetközi szocialista forradalmi mozgalom előretörésének megakadályozására kétségbeesett erőfeszítéseket tettek a nemzetközi imperializmus erői. Törekvéseik mindenekelőtt Szovjet-Oroszországnak Nyugat-Európa felé való elszigetelésére és az oroszországi proletárállam fegyveres úton való felszámolására irányultak. Mint ismeretes, e törekvések eredményeképpen 1919 tavaszán Finnországtól Romániáig nagyjából már sikerült az ellenforradalmi kordon létrehozása és lázas ütemben folytak a szovjetállam elleni intervenció kiszélesítésére irányuló előkészületek. Az antantnak a Balkánon állomásozó Keleti Hadserege már készen állott, hogy 1919 márciusának végén bevetésre kerüljön Szovjet-Oroszország ellen.

A magyar proletárdiktatúra győzelmének következtében az imperialistáknak komolyan kellett számolniuk a szovjetellenes intervencióra készülődő országok hátában megjelent proletárállam politikai és katonai tevékenységének hatásával.

A fiatal Tanácsköztársaságot északról, keletről és délről ellenséges hadseregek fogták hatalmas harapófogóba. Nem volt kétséges, hogy az imperialisták előbb-utóbb fegyveresen igyekeznek felszámolni a Magyar Tanácsköztársaságot, amelynek Európa szívében való fennállása súlyos következményekkel járhatott az európai imperializmus számára.

A nemzetközi helyzet ilyen alakulása arra figyelmeztette a Magyar Tanácsköztársaság vezetőit, hogy előbb vagy utóbb, de elkerülhetlenné válik a nemzetközi ellenforradalom erőivel való összecsapás. A magyar Vörös Hadseregnek tehát fel kell készülnie arra, hogy a Tanácsköztársaságot megvédje az imperialisták támadásaival szemben.

Bár a proletárdiktatúra Magyarországon vértelen forradalom útján, a volt uralkodó osztályok fegyveres ellenállása nélkül jutott uralomra, számolni kellett azzal is, hogy a belső ellenforradalmi erők magukhoz térve kísérleteket fognak tenni a Tanácsköztársaság fegyveres ellenforradalmi lázadások útján való megdöntésére. A magyar proletariátus fegyveres erejének készen kellett állni erre az eshetőségre is.

A magyar Vörös Hadseregnek, mint forradalmi internacionalista fegyveres erőnek, fel kellett készülnie arra is, hogy amennyiben a nemzetközi forradalmi mozgalom érdekei azt szükségessé teszik, az oroszországi Vörös Hadsereg oldalán forradalmi háborút folytasson más országok saját uralkodó osztályával fegyveres harcban álló munkásosztályának megsegítésére.

Ezek voltak azok az alapvető feladatok, amelyek a nemzetközi hely-

zetből, a magyar tanácsállam szocialista jellegéből következően a magyar Vörös Hadsereg előtt állottak.

A Magyar Tanácsköztársaság vezetői tudatában voltak annak a hatalmas felelősségnek, amelyet a felszabadult magyar dolgozó nép államának, a nemzetközi szocialista forradalom bástyájának a külső és belső ellenségekkel szemben való megvédésének feladata jelentett. Ezért haladéktalanul hozzákezdtek a Magyar Tanácsköztársaság védelmezőjének: a Vörös Hadseregnek megteremtéséhez. A magyar kommunistáknak a hatalom meghódítása után a hadsereg építésének kérdésében vallott nézeteit helyesen foglalja össze az egyik 1919 márciusában kibocsátott röpirat: „Antimilitaristák voltunk, amíg a hadsereg a burzsoázia osztályhadserege volt, vörös hadsereget toborzunk abban a pillanatban, amikor a hadsereg a proletárság osztályhadseregévé lesz.

...*Ma Oroszországban és Magyarországon van hazája a proletárnak. A szociális forradalommal elvesztette a proletárság láncait és bekövetkezett az, amit a Kommunista Kiáltvány ígért: nyert cserébe egy egész világot. Magyarország proletársága márciusi forradalmával kiverekedte magának ezt az új világot és új, kommunista társadalmi rendjét minden ellenféllel és ellenséggel szemben meg akarja védeni fegyverrel a kezében is.*”²

A magyar kommunisták tisztában voltak azzal is, hogy a proletárdiktatúra hadseregének a Magyar Tanácsköztársaság védelme mellett internacionalista kötelességei is vannak. A Vörös Hadsereget úgy tekintették, mint a nemzetközi munkásosztály forradalmi fegyveres erejének előőrsét.

„Mindenkinek a Vörös Hadseregben a helye. A világ minden elnyomottjának és kizsákmányoltjának felszabadítási harcára most toborzódik a harcnak nyugati előőrsé” — írta Szamuely Tibor 1919 márciusában.³

A magyar kommunisták tudatában voltak annak, hogy nagy feladatainak eredményes végrehajtásában a magyar Vörös Hadsereg nem csupán a magyar dolgozók milliós tömegeinek támogatására számíthatott, hanem hatalmas szövetségesének: az orosz Vörös Hadseregnek segítségére és a kapitalista országok öntudatra ébredt dolgozóinak és katonáinak szolidaritására is.

Kétségtől mentesen jelentős, a Vörös Hadsereg feladatainak végrehajtását megkönnyítő tényezőként lehetett már eleve számításba venni a Tanácsköztársaság ellenségei között fennálló imperialista ellentéteket, amelyek akadályozólag hatottak az imperialistáknak a Tanácsköztársaság ellen való egységes fellépésére.

A Tanácsköztársaság kommunista vezetői világosan felismerték azokat a feladatokat, amelyek a proletárdiktatúra fegyveres ereje előtt állottak. A feladatok helyes felismerésére támaszkodva alapvetően helyesen jelölték meg a Vörös Hadsereg stratégiai célkitűzéseit is.

² Párttörténeti Intézet Archivuma, Röpiratgyűjtemény. A II 20/1919. III. 1057—1.

³ A Vörös Katona 1919. március 30.

Azonban részben a Tanácsköztársaság vezetésében levő jobboldali szociáldemokraták befolyása, részben pedig a kommunisták tapasztalatlansága azt eredményezte, hogy a helyes stratégiai célkitűzések megvalósításáért folytatott harcban nem egyszer olyan hibák történtek, amelyek valójában hátráltatták a Vörös Hadsereg elé állított alapvető feladatok megvalósítását.

*

1919 márciusában a Magyar Tanácsköztársaság csupán a polgári köztársaságtól örökölt, fegyelmezetlen, demoralizált, a proletárdiktatúra előtt álló katonai feladatok megvalósítására teljesen alkalmatlan fegyveres erővel rendelkezett. A Tanácsköztársaság Forradalmi Kormányzótanácsában a legteljesebb egyetértés uralkodott abban a tekintetben, hogy ezt a hadsereget fel kell számolni és létre kell hozni azt a Vörös Hadsereget, amely számbeli erejét, szervezetségét, szellemét és felszerelését tekintve képes a Tanácsköztársaság védelmét és a nemzetközi szocialista forradalom ügyének szolgálatát ellátni.

Míg ebben a kérdésben teljes egyetértés uralkodott, addig a Vörös Hadsereg létrehozása módjának és ütemének tekintetében igen jelentős nézeteltérések voltak.

Mi volt e nézeteltérések lényege?

A Forradalmi Kormányzótanács tagjainak egy része, elsősorban a volt szociáldemokrata vezetők, a Vörös Hadsereg szervezését azon elvek alapján kívánták folytatni, amelyek szerint még a polgári köztársaság idején kezdtek hozzá egy toborzás útján létrehozott zsoldos hadsereg megeremtéséhez. E nézetek fő képviselője Pogány József, a polgári köztársaság katonatanácsainak kormánybiztosa és a Magyar Tanácsköztársaság első hadügyi népbiztosa volt.

Ezzel a nézettel szemben a kommunisták jelentős része, elsősorban a két kommunista helyettes hadügyi népbiztos: Szamuely Tibor és Szántó Béla a hadsereg fejlesztésének teljesen új alapra való helyezése mellett állott ki. Ők az orosz Vörös Hadsereg tapasztalatainak ismeretében azt vallották, hogy szakítani kell a toborzási rendszerrel és be kell vezetni a dolgozók általános védkötelezettségét, ami egyedüli biztosítéka annak, hogy rövid idő alatt megfelelő létszámú hadsereget hozzanak létre.

Ennek, a Tanácsköztársaságra nézve alapvető fontosságú kérdésnek eldöntésére a Forradalmi Kormányzótanács március 24-én Kun Béla, Böhm Vilmos és Weltner Jakab személyében háromtagú bizottságot jelölt ki. A bizottság Pogány álláspontját fogadta el. Ez rányomta bélyegét a március 24-én kiadott, a Vörös Hadsereg megalkulását kimondó nagy jelentőségű rendeletre is.

Ez a rendelet a magyar fegyveres erők történetének kiemelkedő állomása. Vele a magyar hadtörténelemnek új szakasza kezdődött meg. Először alakult meg a magyar nép történelmében olyan hadsereg, amelynek feladata a felszabadult dolgozók hazájának megvédése, a kizsákmányolás végső felszámolásáért folytatott harc volt.

Ugyanakkor azonban ez a rendelet, amely éppen az egyik legfontosabb kérdésben: a Vörös Hadsereg létrehozásának módjában a

volt szociáldemokraták katonai elgondolásainak bélyegét viselte magán, a Vörös Hadsereg építésének fontos területein súlyos hibák forrásává, a hadsereg gyors megszerzésének akadályozójává is vált.

Mint ismeretes, Szovjet-Oroszországban már 1918 nyarán áttértek a dolgozók általános hadkötelezettségén alapuló, reguláris tömeghadsereg szervezésére. Az oroszországi polgárháború tapasztalatai azt bizonyították, hogy csak a valamennyi dolgozó osztály fiait magában egyesítő tömeghadsereg képes győzelmesen helyállani a proletárdiktatúra védelméért folytatott harcban. Természetesen semmi sem lenne helytelenebb, mint mechanikusan, a sajátos körülményektől eltekintve alkalmazni a szovjet Vörös Hadsereg tapasztalatait a magyarországi viszonyokra. Milliós tömeghadsereg létrehozását sem az ország lakosságának száma, sem az anyagi lehetőségek nem engedték meg. Mégis helyesebb lett volna a szovjet-oroszországi tapasztalatok átvételével a toborzási rendszer helyett a dolgozók általános hadkötelezettségét bevezetni, mert az gyorsabban vezetett volna a Vörös Hadsereg megfelelő létszámának eléréséhez és sokkal jobban biztosította volna a harcok folyamán a harcoló egységek személyi állományának feltöltését.

Mivel magyarázható, hogy a Forradalmi Kormányzótanács többsége, s olyan kommunista vezetők is, mint Kun Béla, hozzájárultak ahhoz, hogy a Vörös Hadsereg szervezését a polgári köztársaság időszakában megkezdett alapokon folytassák, mikor ez nyilvánvalóan nem ígért olyan gyors és jelentős eredményt, mint amilyent az általános hadkötelezettség bevezetése jelentett volna?

Ezt a tényt elsősorban azzal magyarázhatjuk, hogy a Forradalmi Kormányzótanács tagjainak jelentős része, s így a kommunisták nagy része is sok tekintetben helytelen következtetéseket vont le a nemzetközi helyzet, az európai szocialista forradalom fejlődésének jelenségeiből. Úgy vélekedtek, hogy a szovjet-orosz Vörös Hadseregnek a magyar Vörös Hadsereggel való egyesülése, valamint a forradalmi mozgalmak győzelme Európában (elsősorban Ausztriában és Németországban) rövid időn belül szükségyszerűen bekövetkezik. Ezért úgy gondolták, a Magyar Tanácsköztársaság fegyveres erejének az a feladata, hogy addig biztosítsa Magyarországon a tanács hatalom fennmaradását a külső és belső ellenforradalmi támadásokkal szemben, amíg a szovjet fegyveres segítség megérkezik, illetőleg az európai forradalmi mozgalmak győzelme végképp megszilárdítja a magyar proletárdiktatúra helyzetét.

„Amikor megteremtettük a proletárdiktatúrát Magyarországon, nem arra alapítottuk számításainkat, hogy majd képesek leszünk katonai erővel, rendszeres háborúval megbirkózni az antant csapataival. Nem hittük azt, hogy azzal a hat divízióval, amelyet a fegyverszüneti szerződés a Tanácsköztársaság számára engedélyezett, meg tudjuk állítani a minden oldalról fenyegető offenzívát.

Hangsúlyoztuk és hangsúlyozzuk, hogy mi a magyarországi Tanács-

köztársaság sorsát a nemzetközi proletárforradalomra alapítottuk” — mondotta Kun Béla 1919 április 19-én.⁴

„... az oroszországi tanácsköztársaság Vörös Hadseregére, az azzal való egyesülésre építettük fel a forradalom sorsát Magyarországon” — írta később Kun Béla.⁵

Természetesen súlyos hibát követnénk el, ha azért elítelnénk a magyar kommunistákat, amiért terveikben számításba vették az európai forradalmi mozgalom további fellendülésének, újabb proletárforradalmak győzelmének és az orosz Vörös Hadsereggel való egyesülésnek lehetőségét. Lenin arra tanít, hogy: „... számítani az európai forradalomra — ez kötelező a marxistára nézve, ha forradalmi helyzet áll fenn.”⁶

Eltvársaink a hibát 1919-ben ott követték el, hogy úgyszólván mindent az európai forradalom és az orosz Vörös Hadsereggel való egyesülés közeli megvalósulására építettek fel. Ez szöges ellentétben állt azzal, amire Lenin már 1918-ban figyelmeztette az orosz kommunistákat: „... hiba lenne, ha Oroszország szocialista kormányának taktikáját arra építenők, hogy megpróbáljuk meghatározni, bekövetkezik-e az európai és főleg a német szocialista forradalom a következő félévben (illetve hasonló rövid határidőn belül), vagy nem”⁷ — írta Lenin.

A későbbiek során maguk a kommunisták is felismerték, hogy súlyos hibát követtek el, amikor több alapvető fontosságú politikai és katonai kérdést eldöntésénél csaknem kizárólag a nemzetközi helyzetben rövid időn belül bekövetkező kedvező fordulat lehetőségét vették figyelembe.

„Ez a taktika azért nem volt marxista—leninista taktika, mert nem a tényekre, hanem a lehetőségekre volt alapítva, olyan lehetőségekre, amelyek bekövetkezhettek volna, de bekövetkezésük el is maradt”⁸ — írta Kun Béla a Magyar Tanácsköztársaság 15. évfordulójára készített megemlékezésében.

A nemzetközi helyzet ilyen értékeléséből a Forradalmi Kormányzótanács többsége azt a következtetést vonta le, hogy addig az általuk közelinek tartott időpontig, amíg az orosz Vörös Hadsereggel való egyesülés, illetőleg a nyugat-európai szocialista forradalom győzelme bekövetkezik, egy viszonylag kis létszámú és elsősorban a városi munkásság soraiból toborzott hadsereg is meg tudja oldani a proletárdiktatúra előtt álló katonai feladatokat.

Ezt a meggyőződést erősítette az a Forradalmi Kormányzótanácsban egészen áprilisi közepéig uralkodó nézet, amely szerint sem az antant, sem a környező kisebb burzsoá államok hadseregei nincsenek

⁴ Kun Béla beszéde a Budapesti Forradalmi Munkás- és Katonatanács ülésén. 1919. április 19. Kun Béla: A Magyar Tanácsköztársaságról, Kossuth, 1958. 174—175. old.

⁵ Kun B.: i. m. 499. old.

⁶ Lenin Művei 28. köt. 296. old.

⁷ Lenin Művei 26. köt. 460. old.

⁸ Kun B.: i. m. 594—595. old.

abban a helyzetben, hogy belátható időn belül támadást tudjanak indítani a Tanácsköztársaság ellen.

„... az entente maga nem tud csinálni semmit. A volt osztrák—magyar monarchia területén alakult országokat nem tudja ellenünk vonultatni, de azt csinálja, amit Oroszországban: a perifériákon ellenünk mozgalmat csinál”⁹ — mondotta Kun Béla a Forradalmi Kormányzótanács április 11-i ülésén.

Az imperialisták részéről fenyegető támadás veszélyének hasonló lebecsülése mutatkozott meg Landler Jenőnek a Forradalmi Kormányzótanács április 14-i ülésén tartott felszólalásában:

„Aboszlúte nagy erősség van abban, hogy itt belül nincsen köztünk differencia. Az ellenforradalmi mozgolódás a semmivel egyenlő. Ez a másik erősség. A harmadik az, hogy az entente hadügyileg abban a helyzetben van, mint mi.”¹⁰

A Forradalmi Kormányzótanács helytelen stratégiai helyzetmegítélése egyik legfőbb oka volt annak, hogy a Vörös Hadsereg szervezését a polgári köztársaság idején lerakott, a proletárdiktatúra követelményeinek nem megfelelő alapokon folytatták.

Az elsősorban a munkásosztály fiaiból toborzott hadsereg koncepciójának elfogadásához nem kis mértékben járultak hozzá azok a helytelen nézetek, amelyeket a Forradalmi Kormányzótanács tagjainak jelentős része a parasztkérdéssel kapcsolatban vallott. Ezekben a nézetekben a dolgozó parasztság kis- és középbirtokos elemeivel szembeni, szociáldemokrata eredetű, szektáns bizalmatlanság nyilvánult meg. E bizalmatlanság következtében a Vörös Hadsereg megalakításáról szóló rendelet lényegében kikapcsolta a honvédelem rendszeréből a dolgozó parasztság széles tömegeit.

A Vörös Hadseregnek ennek ellenére nem kevés paraszti összetételű alakulata volt. Egy részük azok közé az egységek közé tartozott, amelyeket a Tanácsköztársaság a régi rendszertől örökölt. Más részüket már a proletárdiktatúra ideje alatt szervezték. Ezek az alakulatok a harcok során megállták a helyüket, s ezzel azt bizonyították, hogy helyes lett volna kezdetből fogva nagyobb mértékben támaszkodni a dolgozó parasztságban meglevő hazafias érzésekre.

Kétségtelen, hogy a proletárdiktatúra kikiáltásától a román imperialisták támadásáig eltelt rövid idő alatt a legnagyobb erőfeszítéssel sem lehetett volna csodákat művelni a hadseregszervezés területén. Azonban május első napjainak eseményei bebizonyították, hogy rövid idő alatt is nagy eredményeket lehet elérni, ha a vezetés fel tudja szabadítani a dolgozó tömegek szocialista hazaszeretetében rejlő forradalmi erőket.

*

⁹ P. I. Arch.: A Forradalmi Kormányzótanács április 11-i ülésének jegyzőkönyve.

¹⁰ P. I. Arch.: A Forradalmi Kormányzótanács április 14-i ülésének jegyzőkönyve.

Az imperialisták április 16-i támadásának következményei éles fényben mutatták meg a Vörös Hadsereg szervezése, a Forradalmi Kormányzótanács stratégiai helyzetmegítélése terén elkövetett hibákat. A Forradalmi Kormányzótanács tagjainak — közöttük is elsősorban a kommunista vezetőknek — rugalmasságát, az elkövetett hiba kijavítására irányuló készségét bizonyítja az a tény, hogy a támadás következtében megváltozott helyzetben helyesen ismerték fel feladataikat és a Tanácsköztársaság védelmére megfelelő intézkedéseket tettek.

Április 16-a után a Magyar Tanácsköztársaság vezetői igen nehéz helyzetben hozták meg stratégiai elhatározásukat. Nem tudhatták, hogy a román csapatok nagy erővel végrehajtott támadását nem követi-e a francia, délszláv és a csehszlovák hadsereg offenzívája is. Mivel a Hadügyi Népbiztosságnak megfelelő tartalékok nem állottak rendelkezésére, a Keleti Front védelmének megerősítését csak úgy biztosíthatta, ha más, a franciák, délszlávok, illetőleg a csehszlovák csapatok által veszélyeztetett arcvonalokról von el egységeket. Az ily módon meggyengített arcvonalak ellen indított támadás feltartóztatása kétségkívül lehetetlen feladat lett volna.

A Forradalmi Kormányzótanács igen merészen, de amint az események igazolták, helyesen döntött akkor, amikor elhatározta, hogy minden erőt, amelyet csak elvonhat a többi arcvonalról, a Tanácsköztársaság létét leginkább veszélyeztető román ellenforradalmi hadsereg ellen vet be. Ily módon a románok előnyomulásának ütemét lefékezték és sikerült elérni a Keleti Front stabilizálódását. Amikor pedig a csehszlovák burzsoá csapatok erőteljesebben aktivizálódtak, a Vörös Hadseregnek már lehetősége volt arra, hogy északi irányban is nagyobb erőket összpontosítson.

A Forradalmi Kormányzótanács tehát helyesen cselekedett, amikor a rendelkezésre álló erőket a legnagyobb kockázat vállalásával is abban az irányban vonta össze, ahonnan a Tanácsköztársaság léte leginkább veszélyeztetve volt.

A Forradalmi Kormányzótanácsban voltak olyan nézetek is, amelyek szerint a román csapatok támadásának megindulása után nem a Keleti Front megszilárdítására, a támadás megállításra kellett volna minden erőt összpontosítani, hanem a Vörös Hadsereg egységeinek egy részével a forradalmi háború kiszélesítése céljából déli irányban, a francia és délszláv csapatok ellen kellett volna támadni. A Forradalmi Kormányzótanács április 18-i ülésén Landler Jenő elvtárs kifejtette, hogy: „... offenzívát kell kezdeni valahol, még pedig délről.”¹¹ Landler elvtársat e javaslat megtételében nyilvánvalóan az az elgondolás vezette, hogy a háború kiszélesítése az imperialista országokban folyó osztályharc éleződését eredményezte volna és a forradalmi erőket — elsősorban Ausztriában — arra készítette volna, hogy határozott lépéseket tegyenek a Magyar Tanácsköztársaság megsegítése érdekében.

E terv elfogadása kétségkívül azzal a következménnyel járt volna,

¹¹ P. I. Arch.: A Forradalmi Kormányzótanács április 18-i ülésének jegyzőkönyve.

hogy a magyar Vörös Hadseregnek a Tanácsköztársaság határain álló valamennyi burzsoá hadsereggel egy időben kellett volna megmérkőznie. E harc kimenetele — tekintettel az ellenséges erők óriási túleréjére — elkerülhetetlenül a Tanácsköztársaság gyors bukását okozta volna, anélkül, hogy az európai forradalmi mozgalmakban a Landler elvtárs által remélt fellendülést eredményezte volna.

Kun Béla helyesen szállt szembe Landler javaslatával, amikor rámutatott, hogy a helyzet által megkövetelt elsőrendű feladat a román csapatok támadásának megállítása, nem pedig olyan kétségbeesett vállalkozás elkezdése, amely a Tanácsköztársaság részére semmi jót nem ígér.

„Most nincs értelme, hogy mi provokáljuk az ententet. Most azt kell megmutatni, hogy a román offenzívát meg tudjuk állítani. Amíg nincs szükség kétségbeesett lépésekre, addig ne tegyünk ilyent. Dél felé eredményes offenzívát nem csinálhatunk. Katonai mozgalommal nem lehet Ausztriára hatni”¹² — mondotta Kun Béla Landlerhez intézett válaszában.

1919 májusának és júniusának eseményei azt bizonyítják, hogy egy proletárállam stratégiai vezetésének olyan lehetőségei, olyan erőforrásai vannak, amelyeket egy burzsoá állam katonai vezetése nem is ismerhet.

1919 májusának első napjaiban a Magyar Tanácsköztársaság katonai helyzete katasztrofális volt. A román csapatok mindenütt elérték a Tisza vonalát és a Forradalmi Kormányzótanács nem tudhatta, hogy nem folytatják-e előnyomulásukat Budapest irányában. Északon a csehszlovák burzsoá csapatok aktivitása jelentősen megnőtt és súlyosan veszélyeztették a Salgótarjáni szénmedencét, a Tanácsköztársaság egyik legfontosabb bányavidékét. A Déli Frontról és Párizsból olyan hírek érkeztek, hogy a francia csapatok támadása is rövidesen megindul a Tanácsköztársaság ellen.

Ez a helyzet még akkor is hallatlanul súlyos lett volna, ha a Tanácsköztársaság jelentős erőt képviselő hadsereggel rendelkezik. Azonban, mint ismeretes, a Vörös Hadsereg alakulatainak jelentős része a tiszántúli hadműveletek folyamán demoralizálódott, a csapatok harci szelleme katasztrofálisan aláhanyatlott. A Vörös Hadsereg egyik legnagyobb létszámú és legjobban felszerelt hadosztálya, a Székely Hadosztály parancsnokainak árulása folytán megadta magát az ellenségnek.

Ilyen helyzetben a burzsoá stratégiai vezetés csak egyetlen megoldáshoz tud folyamodni: a feltétel nélküli kapitulációhoz. Egy proletárállam katonai-stratégiai vezetése azonban más törvényszerűségekre, más erőforrásokra támaszkodik, mint a burzsoá hadvezetés,

1919 májusának első napjaiban a szinte teljesen kilátástalannak látszó katonai helyzetben a Forradalmi Kormányzótanács a kommu-

¹² U. o.

nisták kezdeményezésére a munkásosztályhoz, a dolgozó tömegekhez fordult és a proletariátus kezébe helyezte a Tanácsköztársaság sorsát. A magyar munkásosztály óriási lelkesedéssel a forradalmi háború folytatásának, a Tanácsköztársaság fegyveres védelmének útját választotta. A munkásosztály lelkes csatasorba állásának eredményeképpen néhány nap alatt egy teljesen új hadsereg jött létre, amely összetételét, harci elszántságát, forradalmi szellemét tekintve már valóban megérdemelte a Vörös Hadsereg elnevezést. Ez a hadsereg már nemcsak arra volt képes, hogy a Tanácsköztársaság keleti és északi frontjain szilárd védelmet építsen ki, hanem arra is, hogy a hadtörténelemben ritka rövid idő alatt a védelemből egy nagyszabású, győzelmes offenzívába menjen át.

A Magyar Tanácsköztársaság katonai-stratégiai vezetésének kiemelkedő tette az északi hadjárat előkészítése és győzelmes végrehajtása 1919 májusának végén és júniusban.

A Forradalmi Kormányzótanács helyesen ismerte fél, hogy a Tanácsköztársaság nem várhatja passzívan azt az időt, amikor az ellenséges hatalmak katonai előkészületeiket befejezve, és a közöttük levő ellentéteket ideiglenesen félretéve összehangoltan folytatják támadásukat a Tanácsköztársaság ellen. Világos volt az is, hogy a Vörös Hadsereg csak abban az esetben számíthat sikerekre a túlerővel szemben, ha egyenként méri össze erejét a Tanácsköztársaságot körülvevő ellenséges államok hadseregeivel. A Forradalmi Kormányzótanács az ellenoffenzíva elhatározásánál helyesen számított arra, hogy az ellenséges országokban az öntudatos dolgozó tömegek forradalmi harcai és a katonaruhába öltöztetett munkások és parasztok szembenállása saját uralkodó osztályuk imperialista célkitűzéseivel a Vörös Hadsereg elé állított feladatok végrehajtását segítik.

Amint a későbbi események igazolták, helyes volt az a feltételezés is, hogy az imperialista hatalmak között fennálló ellentétek eredményeképpen az ellenséges hadseregek stratégiai együttműködése nincs megszervezve és ezért lehetséges támadó hadműveleteket folytatni az egyik ellenséges ország hadserege ellen anélkül, hogy rövid időn belül fennállna az a veszély, hogy egy másik irányból, más ellenséges hadsereg, bajban levő szövetségeseinek segítségére siet.

A Vörös Hadsereg Parancsnoksága a Forradalmi Kormányzótanács utasításának megfelelően a hadjárat feladatát a következőképpen jelölte meg: „Politikai és gazdasági okokból a Hadseregparancsnokság elhatározása a cseh—román haderők belső szárnyát áttörni és először a cseheket megverni és azután a Tiszán átkelve a román haderő ellen fordulni.”¹³

Ez az elhatározás feltétlenül helyes volt és minden tekintetben megfelelt azoknak a lehetőségeknek, amelyeket az ellenséges hadseregek helyzete és a Vörös Hadsereg teljesítőképessége rejtett magában.

A hadjárat stratégiai terve helyesen jelölte meg a kezdeti csapás

¹³ Hadtörténelmi Levéltár: A Magyar Tanácsköztársaság iratal. V. H. P. Hadseregnapló. Máj. 26.

irányát. Kétségtelen, hogy ebben az időben a Tanácsköztársaságot körülvevő ellenséges hatalmak közül a csehszlovák burzsoázia rendelkezett a legebezhetőbb fronttal. A szlovákiai csehszlovák hadsereg létszámát, szervezettségét, felszerelését és tapasztaltságát tekintve, elmaradt a román, a francia, illetőleg a délszláv hadsereg mögött. A csehszlovák hadsereg katonáinak soraiban a forradalmi befolyás, az imperialista háború folytatása elleni tiltakozás erősebb volt, mint a többi hadseregben. A csehszlovák hadsereg hátrországának politikai hangulatára is jobban érvényesült a munkásmozgalom forradalmi bal-szárnyának hatása, mint Jugoszláviában, illetőleg Romániában. Különösen erős volt a szlovák dolgozók forradalmi mozgalma Kassa—Eperjes térségében. A szlovákiai dolgozók forradalmasodása reálisan vetette fel annak lehetőségét, hogy a Vörös Hadseregnek ebben az irányban történő előnyomulása hozzásegíti Szlovákia népét saját proletárhatalmának: a Szlovák Tanácsköztársaságnak létrehozásához.

A Vörös Hadsereg offenzívájának északi irányban való megindulása éppen azért, mivel a leggyengébb ellenfélre mért csapással indult, könnyebb feladatokat rótt a fiatal és tapasztalatlan hadseregre, mint egy más irányban indított támadás. Éppen ezért jogosan lehetett számítani arra, hogy ezekben a harcokban a hadsereg katonái megedződnek, tapasztalatokat szereznek, önbizalmuk megerősödik és így a későbbiekben felkészültebben vehetik fel a harcot a tapasztaltabb, erősebb ellenséges hadseregekkel.

Az ebben az irányban végrehajtott támadás biztosítéka volt annak, hogy a Tanácsköztársaság szempontjából létfontosságú borsodi és nógrádi iparvidéket végérvényesen felszabadítják az ellenséges előnyomulás veszélye alól.

Végül: a szlovákiai csehszlovák burzsoá haderőre mért csapással hosszabb időre passzivitásra lehetett kényszeríteni a csehszlovák hadsereget és ezzel el lehetett érni azt, hogy a Keleti Fronton operáló Vörös Hadsereg hátát ne fenyegetse az ellenséges támadás.

Amennyire helyes volt a kezdeti csapás irányának meghatározása, olyan helyesek voltak a hadműveletek továbbfejlesztésére irányuló tervek is. A tiszántúli román csapatok ellen a Felső-Tiszán át, az ellenséges hadsereg északi szárnyában végrehajtott meglepő támadás, amennyiben az megfelelő erőkkal történik, kétségkívül igen súlyos helyzetet teremtett volna az ellenség egész tiszántúli haderejére nézve. Ebben az esetben a román hadvezetőség, hogy csapatainak elvágását elkerülje, kénytelen lett volna visszavonni olyan erőket is, amelyek ellen a Vörös Hadsereg nem támadott.

Az északi hadjárat a támadás tervei szerint kettévághatta a román és a csehszlovák csapatok frontját és ezzel reálisabbá tehetette az orosz és a magyar Vörös Hadsereg összeköttetésének felvételére irányuló törekvéseket.

Az északi hadműveletek stratégiai terve tehát minden tekintetben megfontolt, helyes és sikert ígérő terv volt. Bár a terv célkitűzéseit a közbejött események folytán nem lehetett maradéktalanul megvaló-

sítani, a hadjárat során elért ragyogó eredmények minden tekintetben igazolták az elgondolás helyességét.

Amikor rámutatunk az északi hadjárat stratégiai elgondolásának helyességére, említést kell tennünk arról is, hogy a Vörös Hadsereg parancsnoksága a tervben kijelölt feladatok végrehajtására olyan határidőket állapított meg, amelyek bizonyos tekintetben a rendelkezésre álló erők túlbecsüléséről és az ellenség erőinek lebecsüléséről tanúskodnak. A Hadseregparancsnokságnak a támadás végrehajtására kiadott parancsa szerint a támadó alakulatok egy részének már a hadjárat első napjaiban meg kellett volna kezdenie a Tiszán való erőszakos átkelést és a tiszántúli román hadsereg északi szárnyába való támadást. Amint az események megmutatták, ez az intézkedés helytelen volt. A csehszlovák csapatok ellenállása a Kassa—Eperjes irányban erősebb volt, mint ahogyan azt a Hadseregparancsnokság feltételezte, és így szükségessé vált a Tiszán át való bevetésre kijelölt 1. hadosztály felhasználása is ebben az irányban. A román csapatok védelme is erősebbnek bizonyult annál, amire a Hadseregparancsnokság számított, és így az átkelésre kijelölt erők jelentős veszteségek árán sem tudták a Tisza balpartján megvetni a lábukat.

Amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a Vörös Hadsereg a tervezett rövid határidőn belül nem képes olyan döntő csapást mérni az ellenségre északon, hogy azt tartósan kikapcsolja a háborúban való részvételből, a Magyar Tanácsköztársaság legfelső katonai vezetése képes volt a stratégiai tervezésben elkövetett hibák gyors kiküszöbölésére és a tervek rugalmas módosítására. Már június 9-én megszületett a Vörös Hadsereg parancsnokságának elhatározása, amely szerint a hadsereg elé azt a feladatot állították, hogy a tiszántúli román csapatok elleni támadás megkezdése előtt döntő csapást mérjen az egész szlovákiai elleneséges haderőre. Ennek érdekében a Hadseregparancsnokság igen rövid idő alatt átcsoportosította erőit a Kis-Alföldre és megkezdte azokat a hadműveleteket, amelyek Mittelhauser tábornok nyugat-szlovákiai harcsoportjának visszaszorítására irányultak.

Az északi hadjárat egy hónapig sem tartott, azonban ez alatt az idő alatt a Vörös Hadsereg hős proletárkatonái felszabadították Észak-Magyarország, valamint Kelet-Szlovákia jelentékeny részét és több mint 150 kilométer mélyen törtek be az ellenség frontjába. A hadjárat eredményeképpen a csehszlovák burzsoázia ellenforradalmi hadserege érzékeny veszteséget szenvedett. A Vörös Hadseregnek sikerült elvágnia egymástól a román és csehszlovák csapatokat. A hadjárat sikere lehetővé tette a nemzetközi szocialista forradalom újabb bástyájának: a Szlovák Tanácsköztársaságnak létrejöttét.

*

A Magyar Tanácsköztársaság történetének egyik legtöbbet vitatott kérdése a Vörös Hadsereg északon sikeresen előnyomult csapatainak harc nélkül való visszavonása. Ez a stratégiai döntés meghatározó szereppel bírt a Tanácsköztársaság, a Vörös Hadsereg egész további sorsára vonatkozóan.

Azokat a kommunistákat, akik a Clemenceau-jegyzék követeléseinek teljesítése mellett léptek síkra, a lélegzetvételi szünet biztosítására irányuló indokolt törekvés hatotta át. Szemük előtt Szovjet-Oroszország Breszt-Litovszkban kötött békéjének példája lebegett, amelynek során az igen nehéz helyzetben levő, megfelelő hadsereggel nem rendelkező szovjethatalom a német imperialistáknak tett súlyos területi engedmények árán biztosította magának a lélegzetvételi szünetet; a szovjethatalom politikai, gazdasági és katonai helyzete megszilárdításának lehetőségét.

A proletárdiktatúra helyzete ebben az időben kétség kívül sok tekintetben kedvezőtlenül alakult. Az igen súlyos élelmiszerhiány, a tömegek háborús fáradtsága, az adott helyzetből elkerülhetetlenül következő nehézségek eredményeképpen a dolgozók kevésbé öntudatos elemeinek sorában megingás mutatkozott. A katonák fáradtsága, a személyi és anyagi utánpótlás elégtelensége következtében a hadsereg soraiiban is bizonyos lazulás indult meg.

Ezt a helyzetet kihasználva, a jobboldali szociáldemokraták proletárdiktatúraellenes tevékenysége jelentős mértékben erősödött. A jobboldali szociáldemokraták a munkásosztály öntudatlan elemeire és a kispolgárságra támaszkodva, egyre inkább nyíltan folytatták opportunisták politikájukat. Ez természetesen visszahatott mind a dolgozó tömegek, mind pedig a katonák hangulatára.

Az ellenforradalmi burzsoázia és a megdöntött feudális osztály elemei, amelyek a proletárdiktatúra kikiáltását követő első időszakban gyáván meghúzódtak, most felbátorodtak és országszerte nagyszabású ellenforradalmi lázadásokat robbantottak ki.

Mindezek a tények azt bizonyítják, hogy azok a törekvések, amelyek a Forradalmi Kormányzótanácsban a lélegzetvételi szünet elérését biztosító béke megvalósítására irányultak, nem voltak indokolatlanok. Az is kétségtelen, hogy az antant ígéretének teljesítése esetén a románok által a Tiszántúlon kiűrt területek felszabadulása jelentősen enyhítette volna a Tanácsköztársaság élelmiszer gondjait.

A helyzet mélyebb elemzése azonban arról győz meg, hogy az adott helyzetben helytelen volt az antant követeléseinek teljesítése és mindazok, akik azt remélték, hogy ez a Szovjet-Oroszország által megkötött breszti békéhez hasonlóan a proletárdiktatúrát lélegzetvételhez juttatja, és javít a proletárdiktatúra politikai és katonai helyzetén, súlyos hibát követtek el.

A breszti békét Szovjet-Oroszország olyan helyzetben kényszerült aláírni, amikor nem rendelkezett megfelelő hadsereggel és a német imperialisták, akiknek keleten erős hadseregük volt, az erő pozíciójából diktálhattak. 1919 júniusában a Magyar Tanácsköztársaság más helyzetben volt, mint Szovjet-Oroszország másfél évvel azelőtt. Északon a ma-

gyar Vörös Hadsereg támadott, a proletárdiktatúra fegyveres ereje volt fölényben és az északi hadjárat során elért eredmények a mi hadseregünk helyzetét erősítették.

A breszti békét Szovjet-Oroszország olyan féllal kötötte meg, amelyet helyzete a békeszerződés megtartására kényszerített. Németország katonai vezetése, amelyet az antant nyugaton igen erősen szorongatott, a Szovjet-Oroszországgal szemben felszabadult csapatokat a nyugati front megerősítésére kívánta felhasználni. A német imperialista kormány saját dolgozóira és a nemzetközi közvéleményre való tekintettel sem merte megkockáztatni a békeszerződés durva megszegését. 1919 júniusában viszont az antantot semmiféle erő sem kényszerítette arra, hogy megtartsa a Magyar Tanácsköztársaságnak tett ígérését.

Szovjet-Oroszország olyan helyzetben kötötte a breszti békét, amikor az európai forradalmi mozgalom előrehaladása, valamint a németek előrelátható háborús veresége azt ígérte, hogy ez a Szovjet-Oroszországra kényszerített imperialista béke nem lesz tartós, az események el fogják söpörni. 1919 júniusának végén azonban a nemzetközi politikai élet számos jelensége azt mutatta, hogy az európai burzsoáziának a jobboldali szociáldemokraták segítségével átmenetileg sikerült helyzetét megszilárdítani. Ennek következtében már nem lehetett remélni, hogy az imperialisták által a Magyar Tanácsköztársaságra kényszerített kedvezőtlen feltételeket a nemzetközi forradalom a közeljövőben megsemmisíti.

Bár a breszti béke Szovjet-Oroszországtól a német imperialisták számára óriási területek átadását követelte, ennek ellenére e területek kiürítése és a német csapatok által történő megszállása stratégiailag nem hozta lehetővé a helyzetbe Szovjet-Oroszországot. A Magyar Tanácsköztársaság területe összehasonlíthatatlanul kisebb volt Szovjet-Oroszország területénél és a frontnak már aránylag kis mélységben való visszavonása is közvetlenül fenyegette az ország fővárosát, a proletárdiktatúra forradalmi szívéét. A Vörös Hadsereg visszavonása az északi területekről az antant által követelt vonalra fenyegető helyzetet teremtett a fővárostól északra.

A Magyar Tanácsköztársaság stratégiai helyzete tehát alapvetően különbözött azoktól a viszonyoktól, amelyekben 1918 elején Szovjet-Oroszország megkötötte a breszti békét. Ezért helytelen volt az a törekvés, hogy az eltérő körülmények figyelembevétele nélkül, mechanikusan másolják le a breszti békét. Ami május első napjaiban természetes és elfogadható lett volna, az június végén elhibáztattnak bizonyult.

Az is az északi területek kiürítése ellen szólt, hogy a Vörös Hadsereg visszavonulása elkerülhetlenné tette a fiatal Szlovák Tanácsköztársaság bukását, mivel az még nem rendelkezett olyan erővel, ami képessé tette volna a hatalom megvédésére a csehszlovák ellenforradalmi hadsereggel szemben.

Abban a helyzetben, amelyben a Magyar Tanácsköztársaság 1919 júniusának végén volt, az lett volna a helyes, ha a Forradalmi Kor-

mányzótanács az elért sikerek megtartására törekszik és semmi esetre sem vonja vissza a Vörös Hadsereget mindaddig, amíg az antant ígéreteinek végrehajtása: a román csapatoknak a Tiszántúlról való visszavonása, a Magyar Tanácsköztársaság képviselőinek a béke előkészítésébe való bekapcsolása biztosítva nincs.

*

A Vörös Hadsereg egységeinek északról történő visszavonulása után a Magyar Tanácsköztársaság stratégiai vezetése új helyzet előtt állott. Rövidesen nyilvánvalóvá vált, hogy az antant gondolni sem akar ígéreteinek megvalósítására. Megbízható hírforrások arról számoltak be, hogy az antant nagyszabású, több ország együttes erővel történő támadást készít elő a Tanácsköztársaság ellen.

Július 5-én a Vörös Hadsereg parancsnoksága azt az elhatározást hozta, hogy megkezdje a Tiszántúl visszafoglalására irányuló támadás előkészítését. Ezeket a terveket a Forradalmi Kormányzótanácsnak kellett jóváhagynia.

A Forradalmi Kormányzótanács tagjainak többsége egyetértett a tiszántúli offenzíva gondolatával.

Tagadhatatlan, hogy volt néhány olyan tényező, amely a tiszántúli román hadsereg elleni támadás megindítása mellett szólt. A támadás tervével egyetértők azt hangoztatták, hogy a Tiszántúl termékeny területeinek felszabadítása feltétlenül szükséges a Tanácsköztársaság élelmisszerrel való ellátásának biztosítására. Úgy vélekedtek, hogy a Vörös Hadsereg sikeres offenzívája felszámolná a dolgozók és a katonák soraiban azt a lehangoltságot, amelyet az északi területek katonai kiürítése eredményezett. A vezérkar azt hangoztatta, hogy a bizonyos mértékig demoralizálódott csapatokat elsősorban egy sikeres támadással lehet ismét összekovácsolni és megerősíteni. Azt is döntő fontosságú érvként hangoztatták, hogy mivel az imperialisták együttes erőikkel történő támadása a közeljövőben várható, helyesebb ezt a támadást megelőzni és amennyiben lehetséges, az egyik legerősebb ellenes hadsereget harcképtelenné tenni.

A kommunista vezetők egy része, így Kun Béla és Szamuely Tibor is, a tiszántúli offenzíva megindítása ellen léptek fel.¹⁴ A Forradalmi Kormányzótanács többsége azonban a támadás tervének elfogadása mellett döntött. Ez a döntés súlyos stratégiai hiba volt, és amint a támadás megkezdése után bekövetkezett események azt bebizonyították, végeredményben meggyorsította a Magyar Tanácsköztársaság bukását.

A támadás megindítása politikai és tisztán katonai szempontból is egyaránt helytelen volt.

A támadás megindítását sem a nemzetközi helyzet alakulása, sem a Tanácsköztársaság belső viszonyai nem indokolták. Amint arra már az előbbiek során rámutattunk, a Magyar Tanácsköztársaságnak lélegzetvételi szünetre, a proletárdiktatúra gazdasági és politikai helyzeté-

¹⁴ Lásd: Kup B.: I. m. 572. old.

nek megszilárdítására, a Vörös Hadsereg harci szellemének helyreállítására lett volna szüksége. Az északi területek kiürítésétől a tiszántúli offenzíva megkezdéséig eltelt rövid idő nem volt elég e feladatok végrehajtására.

Már pusztán katonai megfontolásokból kiindulva sem szabadott volna a Vörös Hadsereget abba a kockázatos vállalkozásba belevinni, amit a Tiszántúlon elhelyezkedett román csapatok elleni támadás jelentett.

A Vörös Hadsereg a támadás céljaira nem tudott olyan mennyiségű erőt összevonni, ami a sikert az adott körülmények között biztosíthatta volna. Amíg a támadás végrehajtására kijelölt I. és III. vörös hadtest ereje hat hadosztályból, négy önálló dandárból és egy lovasezredből állott, addig a Tiszántúlon nyolc román hadosztály és egy erős különítmény várta a Vörös Hadsereg támadását. Az ellenséges hadosztályok intaktak voltak, amíg a Vörös Hadsereg egységei a megelőző harcokban már jelentős mértékben kifáradtak.

Ilyen erőviszonyok mellett a román csapatoknak a Tisza balpartján a meglehetősen komoly védelmet képező folyó mögött kiépített védelmi állásainak áttörése olyan feladatot rótt a Vörös Hadseregére, amelyet az csak igen érzékeny veszteségek árán tudott végrehajtani.

A Magyar Tanácsköztársaság katonai vezetőinek számolniuk kellett volna azzal, hogy a rendelkezésre álló erővel még a várható események legkedvezőbb alakulása esetén sem lehet rövid idő alatt döntő vereséget mérni a tiszántúli román hadseregére. Ilyen körülmények között pedig a tiszántúli támadás semmi esetre sem akadályozhatta volna meg a francia, délszláv és csehszlovák csapatok bekapcsolódását a hadműveletekbe, sőt ellenkezőleg, siettetta azok előkészületeit. Olyan helyzetben, amikor a Vörös Hadsereg legjobb erői a Tiszántúlon voltak lekötve, a csehszlovák, francia és délszláv csapatok koncentrikus támadása esetén a Magyar Tanácsköztársaságnak semmi esélye sem lett volna a támadás megállítására, illetőleg visszaverésére.

Ezek a Vörös Hadsereg tiszántúli offenzívája ellen szóló katonai szempontok annyira szembeötlőek, hogy fel kell tételezni: a Vörös Hadsereg vezérkarában levő ellenforradalmárok tudatosan kezdeményezték egy olyan akció megindítását, amelytől ők a Tanácsköztársaság megdöntésének elősegítését várták.

*

Bár a Magyar Tanácsköztársaság katonai-stratégiai vezetésében elkövetett hibák is hozzájárultak a Tanácsköztársaság bukásához, alapvetően nem ezek a hibák eredményezték az imperialisták győzelmét, hanem a nemzetközi viszonyok kedvezőtlen alakulása, az ellenséges hadseregek sokszoros túlereje. Az elkövetett hibák, az imperialista túlerővel szemben elszenvedett vereség nem homályosítják el azokat az eredményeket, amelyeket a felszabadult dolgozó tömegek szocialista hazaszeretetére, a világ haladó erőinek szolidaritására támaszkodó forradalmi stratégiai vezetés elért.

A Magyar Tanácsköztársaság fegyveres erői azzal, hogy magukra vonták a Szovjet-Oroszország elleni támadásra készülő ellenforradalmi hadseregek egy részét, nagy szolgálatot tettek a nemzetközi szocialista forradalom ügyének. Az a segítség, amelyet a Vörös Hadsereg a Szlovák Tanácsköztársaság megteremtéséhez nyújtott, szintén azt bizonyítja, hogy a Magyar Tanácsköztársaság sikeresen teljesítette a felszabadult munkásosztály hadseregének internacionalista kötelességeiből fakadó feladatokat.

A Magyar Tanácsköztársaság fegyveres erői nem tudták a munkás hatalom megvédésének stratégiai feladatát teljesíteni, ez azonban nem a magyar munkásosztály harci elszántságán és hősiességén múlt. A magyar munkásosztály áldozatkészsége és erőfeszítései a vereség ellenére sem voltak hiábavalók. A Magyar Vörös Hadsereg harcai méltó folytatását képezték népünk sok évszázados forradalmi és szabadságküzdelseinek. Az a bátor elszántság, amellyel a magyar Vörös Hadsereg szembeállott a sokszoros túlerővel, kivítva az egész világ elismerését — barátokét és ellenségeit egyaránt. Felszabadult dolgozó népünk büszkeséggel tekint vissza a magyar Vörös Hadsereg harcaira, s a magyar munkásosztály 1919-ben vívott hősi küzdelseinek példájából erőt és lelkesedést merít a szocializmus építéséért, valamint népi demokratikus államrendünknek a külső és belső ellenségekkel szemben való megvédéséért folyó harcban.